

Xavier Macià*

L'edat de les paraules

Report

Bayo Juan, Emili (Lleida, 1961). Ha publicat narrativa breu, *Ampolles mig buides* (2000), i les novel·les *Traïdors i covards* (1987), *La resta del món* (2000), *Projecte de felicitat* (2002) i la ressenyada aquí, *L'edat de les paraules* (2004). Aquest treball literari li ha valgut, a més d'un reconegut prestigi com a narrador, premis com el Ciutat de Mollerussa de novel·la breu (1999), per *La resta del món*; el Fundació Enciclopèdia Catalana de narrativa (2000), per *Projecte de felicitat*, i el Ciutat de Palma-Llorenç Villalonga de novel·la (2004), per *L'edat de les paraules*.

Cada vegada tinc més el convenciment que un bon llibre és sobretot aquell que ens condueix, gairebé sense adonar-nos-en, subtilment, cap al terreny de l'art: la música, la pintura, el cinema, o la mateixa literatura. El gran art s'alimenta de l'art i ens hi aboca. Tot art, ja sigui de les paraules, dels sons, dels colors, dels gestos o de les imatges, ens porta cap a un espai de llibertat i d'imaginació (d'imatges) a partir del qual ens podem conèixer més profundament i podem conèixer millor el món que ens envolta. És a dir, com afirmava Goethe, "l'art és la millor manera d'allunyar-nos del món i de penetrar-hi". És una experiència paradoxal: l'art posa distància entre nosaltres i la realitat, la transfigura i la transforma de manera que se'ns fa més visible, més tangible i propera. Tot art, ho deia Picasso, és una gran mentida que ens permet d'acostar-nos a la realitat essencial, l'única que, en darrera instància, importa i serveix.

He volgut començar amb aquesta reflexió general sobre l'art i la seva funció per situar bé la meua valoració sobre una novel·la recent, d'autor conveït, que voldria vindicar en aquesta ressenya. Es tracta de *L'edat de les paraules*, de l'escriptor lleidatà Emili Bayo.

La novel·la *L'edat de les paraules* és una narració, diguem-ne, pura, que conta una història d'uns personatges a qui els passen coses, que tenen sentiments i que viuen (o reviu) expe-

riències. Una història d'amor i de desamor, és clar, però sobretot, una narració que ens presenta dues maneres radicalment diferents (però potser, en el fons, necessàriament complementàries?) de viure-veure el món. D'una banda, tenim un personatge, el Tomàs, que és també el narrador del relat, que malviu entre llibres i per als llibres: és el personatge contemplatiu, passiu, reflexiu. De l'altra, trobem l'altra cara de la moneda, Eva, vitalista, viatgera, agosarada i enrolada en l'espiral del viure al dia. La novel·la, en el fons, és el resultat del xoc, de la convergència, d'aquests dos mons, d'aquests dos caràcters diametralment oposats. L'autor, però, no pren partit per cap d'aquests dos referents, no moralitza ni retreu, senzillament ens els presenta i ens els explica, guiant-nos a nosaltres, lectors, al llarg d'un recorregut, d'un viatge, cap al passat, el present i el futur. El temps, aquest inevitable company de viatge de tots els éssers. Per cert, que una de les característiques narratives més interessants i originals d'aquesta novel·la és precisament la seva construcció en paral·lel a partir de dues veus narratives: la del text, que és, estrictament, la veu de ficció principal, i una altra d'aparentment secundària, però que a mesura que avança la història va prenent cada cop més rellevància, la que apareix en les diferents notes a peu de pàgina (i que suposa, de fet, una novetat extraordinària: la introducció d'un recurs propi de l'assaig en el marc ficcional).

És sobretot a partir d'aquesta segona veu narrativa complementària, la de les notes, que l'autor ens va conduint cap a un món molt interessant de referències i de remissions literàries, un món de paraules que és tant el del protagonista com també el dels lectors (bo i creant, així, una ambigüitat molt suggeridora entre el terreny de la realitat i el de la ficció).

L'edat de les paraules, doncs, es construeix sobre la base d'un seguit de llibres (de paraules) que actuen com a contrapunt, o com a complement, de la pròpia història narrada. I es crea, també, a partir d'aquestes constants remissions, una història més enllà de la història: una reflexió sobre la mateixa literatura i sobre la seva funció (o funcions). Emili Bayo aprofita les notes a peu de pàgina per proposar-nos una nova lectura de les obres referides. Una lectura que fuig dels tòpics i dels llocs comuns, i que ens torna a presentar, des d'una mirada realment sorprenent i nova, alguns dels grans clàssics de la literatura (i no només de la juvenil o d'aventures): *L'illa del tresor*, *L'estrany cas del Dr. Jeckyll i Mr. Hyde*, *Vint mil llegües de viatge submarí*, *Frankenstein*, *El llibre de la selva*, *Oliver Twist*, *Guerra i pau*, *La màquina del temps*, *Robinson Crusoe...*, o *L'Odissea*.

Si he llegit bé la novel·la de l'Emili Bayo, a *L'edat de les paraules* se'ns planteja, subterràniament, implícitament, una reflexió molt profunda sobre les relacions entre vida i art. La història aparent, la principal del llibre, entretinguda i divertida, farcida de misteris i de tresors, de fantasmes passats i d'incerteses futures, té entitat per ella mateixa, lògicament, però no és ni

de molt tota la història del llibre. Ni tampoc, potser, la més essencial. Actua, diria, més aviat com a excusa, com a pretext (molt hàbil, per cert, i totalment reeixit) per a suggerir i per a reivindicar el gust per la lectura i la fascinació per l'art.

L'edat de les paraules, per damunt de tot, és una celebració de l'art de les paraules, un elogi de la ficció com a font d'aprenentatge i de coneixement. És, doncs, sobretot, un homenatge als llibres i als autors que els han escrit.

Precisament ara, als inicis del segle XXI i enmig d'una societat abocada gairebé exclusivament al món de la imatge i de la realitat pornogràfica, l'obra d'Emili Bayo se'ns apareix com una illa de somni, com un oasi de pau i d'esperança. Bayo ens proposa de retornar al temps de les paraules, al paradís ficcional on la vida, amb tots els seus contrastos i contradiccions, se'ns presenta amb tota la seva essencialitat, amb tota la seva bellesa o el seu horror. L'art com a espai de llibertat i de reflexió, de coneixement i d'aprenentatge. L'art com a àmbit de bellesa tant com de realitat.

Només tres mesos després d'haver-se publicat la primera edició (immediatament després d'haver obtingut el premi Llorenç Villalonga en el marc dels premis Ciutat de Palma), ja ha aparegut la segona edició de *L'edat de les paraules*. És un èxit evident, que demostra que la novel·la ha agradat i que ha sabut trobar el seu espai entre els lectors. No em sorprèn. I celebro que encara hi hagi lloc i temps per a la bona literatura.

*Xavier Macià i Costa (Tremp, 1961). És escriptor i professor universitari. Ha publicat, entre altres coses, els reculls poètics *Amb el temps a favor* (2003), *Del cel i de la terra* (2003), l'obra teatral *La carretera i el mur* (2003), l'assaig literari *La poesia de Gabriel Ferrater* (1986), amb Núria Perpinyà, i ha tingut cura de l'edició de l'obra poètica completa de Joan Vinyoli (2001).